

навичок, швидкості психічних реакцій. Досягнення педагогічного ефекту у процесі розвитку творчих вмінь за допомогою джазової імпровізації зумовлюється виконання студентом проблемно-розвиваючого практичного завдання. Навчання майбутнього вчителя музично-педагогічного профілю джазової імпровізації сприятиме вдосконаленню не тільки практичних творчих вмінь, а й підготовці кваліфікованого спеціаліста, який вільно володіє своєю професією і готовий до фахового зростання, професійної мобільності, конкурентоспроможності та творчій самореалізації.

Література

1. Дряпіка В. І. Розвиваюче навчання і поліфункціональна підготовка педагога-музиканта засобами джазового виконавства / В. І. Дряпіка // Наукові записки НДПУ ім. М.Гоголя. – 2002. – №1. – С. 12 – 14.
2. Кинус Ю. Импровизация в джазе / Ю. Кинус // От фольклора до джаза : сб. науч. ст. – Ростов н/Д : Изд-во Ростов. гос. консерватории им. С. В. Рахманинова, 2002. – С. 177 – 197.
3. Клепиков О. І. Основи творчості особи : навч. посібник / О. І. Клепиков, І. Т. Кучерявий. – К. : Вища шк., 1996. – 295 с.
4. Милерян Е. А. Психология формирования учений / Милерян Е. А. – М. : Просвещение, 1983. – 298 с.
5. Никитина Г. В. Формирование творческих умений в процессе профессионального обучения / Г. В. Никитина, В. Н. Романенко. – СПб. : Изд. С.-Петербургского университета, 1992. – 168 с.
6. Онофрійчук Л. М. Формування творчих умінь підлітків засобами музичного театру ляльок: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання музики і музичного виховання» / Онофрійчук Людмила Миколаївна. – К., 2009. – 20 с.
7. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка – К. : Освіта України, 2008. – 274 с.
8. Психология. Словарь / [под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского]. – М. : Политиздат, 1990. – 2-е изд., испр. и доп. – 494 с.

УДК 001.891-057.87]: 7.012 (477)

Стрілець О.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ЕТНОДИЗАЙНУ

В статті представлено дослідницьку діяльність майбутніх учителів образотворчого мистецтва по вивченню етнодизайну; встановлено функції та визначено рівні навчально-дослідницької діяльності майбутніх учителів образотворчого мистецтва

Ключевые слова: *етнодизайн, етнізація, науково-дослідницька діяльність, майбутній учитель образотворчого мистецтва, самостійна проработка, самоосвітня та розвиваючі функції, сприйняття виробів, народне мистецтво.*

The article presents the research activities of the future teachers of fine arts for the Study etnodizayna; jobsonovany defined functions and levels of teaching and research activities of the future teachers of the fine arts

Keywords: *etnodizayn, ethnicization, research and development activities, future teachers of the fine arts, self-study, self-education and developing functions, perception works, folk art.*

Одне з важливих завдань освіти в Україні – залучення молоді до вивчення національної культури. На важливості етнізації навчального процесу наголошується в Державній

національній програмі "Освіта", концепціях вивчення та збереження національних традицій та основ народного мистецтва. З огляду на це потребує вдосконалення фахова підготовка майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, його духовна культура та естетичне сприймання творів народного мистецтва.

Мистецька освіта є важливою складовою всієї вітчизняної духовної культури. Її значущість протягом останніх десятиліть не лише не зменшується, а й суттєво зростає. Це пов'язано з природнім процесом ускладнення й уточнення функцій, які виконує мистецтво в сучасному соціумі. Перетворення останнього з індустріального на інформаційне, що поступово відбувається, робить більш затребуваним усе, що є продуктом інтелекту й духу людини. Глобальні процеси міжнародної інтеграції парадоксальним чином актуалізували питання національної своєрідності, що знаходять найбільш переконливе втілення саме в мистецтві. Відомий науковець О.М. Отич у своїх дослідженнях про значення українського національного мистецтва доходить висновку, що народне мистецтво при всьому багатстві своїх барв і відтінків, здатності відповідати на запит будь-якої соціальної групи стає незамінним чинником консолідації суспільства [9, с.40].

Мистецтво завжди вважалося надзвичайно важливим у вихованні духовно багаті особистості. Митці багатьох поколінь завжди знаходили й будуть знаходити в арсеналі народного мистецтва, що співзвучні сучасності риси. У наш час існує стійкий інтерес фахівців до тих сфер народного мистецтва, які спрямовані на створення досконалих естетичних і практичних витворів мистецтва. Значною мірою цей інтерес зосереджений у сфері дизайну, об'єкти якого поєднують у собі сукупність естетичних, функціональних, ергономічних і технологічних властивостей. Усі ці риси притаманні й виробам із текстилю, глини, розпису на склі тощо, а тому створення нових виробів на основі етнічних мотивів і знаків можна вважати *етнодизайном* [1].

У теорії та практиці вищої освіти накопичено значний досвід, який може стати основою для побудови системи науково-дослідної підготовки майбутнього фахівця. Фундаментальні проблеми теорії й практики вищої освіти висвітлені в працях С.І. Архангельського, А.М. Алексюка, М.С. Гриценка, С.У. Гончаренка, І.А. Зязюна, О.В. Киричука, В.Ф. Паламарчук, Д.Н. Ніколенка, Н.Г. Ничкало, В.К. Майбороди, В.І. Лугового, Ю.Д. Руденка та ін., які ґрунтуються на філософському визначенні системного підходу як напряму методології наукового пізнання й соціальної практики, підкреслюють необхідність вивчення системних явищ із точки зору цілісності, структурності, функціональності, організованості. Вони стають орієнтирами для пошуку нових шляхів організації дослідницької роботи з *етнодизайну*.

Згідно їх пропозицій у представленій статті розглядається дослідницька робота майбутніх учителів мистецьких дисциплін в області етнодизайну, а також розвиток творчого потенціалу особистості студента у цьому процесі.

Під дослідницькою діяльністю в системі вищої освіти розуміємо оволодіння спеціальними знаннями та навичками, методологією та методами наукового дослідження в процесі пізнання. У процесі навчання та наукового пошуку відбувається всебічний інтелектуальний розвиток особистості, формування його світогляду завдяки розумовій діяльності, психічним процесам, аналітико-синтетичним діям, на основі чого створюється система, що об'єднує змістовність навчального процесу та форму наукового пізнання.

Ще в останні десятиліття XIX століття, тобто, у добу аматорського або ж збиральницького періоду вітчизняної науки про мистецтво, з'являються невеликі за обсягом праці з різних питань народного мистецтва. Вони позначені такими типовими для аматорства рисами як пильна увага до конкретного факту та відсутність вагомих узагальнень. Серед численних публікацій подібного типу слід виділити ряд робіт високого наукового рівня. У 1874 році Ф.Вовк прочитав на III Археологічному з'їзді в Києві доповідь про відмінні риси української /південноросійської/ орнаментики. В основу дослідження був покладений аналіз експонатів колекції музею Південно-західного відділу Імператорського Російського географічного товариства. Лише побіжно згадуючи орнаментальні мотиви в різьбі по дереву, кераміці, писанках тощо, автор зосереджує увагу на вишиваній орнаменталії одягу. Головними рисами української орнаментики, принаймні у вишивці, Ф.Вовк вважає перевагу

рослинних мотивів, майже повну відсутність зображення цілих постатей птахів, дерев та архітектури, а також панування на півдні червоного, синього з додаванням жовтого кольорів.

Безумовно, велику цінність мала й видана в 1876 році О.П. Косач праця “Український народний орнамент”. Цей альбом із 30 таблицями став першою ґрунтовною публікацією про види та техніки вишивки. На початку ХХ століття дослідження О. Пчілки /О. Косач/ було перевидано з доповненнями під назвою “Українські узори” й витримало п’ять видань. У передмові до зібраних матеріалів О. Пчілка висловлює думку про необхідність боротьби з впливами міських фабричних виробів та інших національних орнаментів. Довільно komponуючи матеріали альбому, автор слідкує переважно за єдністю технік. Праця О. Пчілки користувалася популярністю в народі й повагою науковців. Зокрема, М. Біляшівський вважав це видання показовим для літератури даного профілю й зазначав, що воно заслужено відзначено в Парижі в Академії мистецтв. Через два роки виходить у світ перший випуск альбому вишивок, тканин та писанок “Український народний орнамент” П. Литвинової. Можна припустити, що ця праця була створена під впливом альбому О. Пчілки.

Відомий учений М. Сумцов теж зробив вагомий внесок у дослідження народного мистецтва. Серед його мистецтвознавчих публікацій особливої уваги заслуговує стаття про писанки в журналі “Київська старовина”, перевидана пізніше окремо. Як філолог та етнограф, автор аналізує відображення символіки писанки у міфах, описує їх обрядове використання та їх роль у народних звичаях, побуті тощо. М. Сумцов докладно описує прийоми писанкарства та типові мотиви орнаменту. Попри те, що формально-стилістичний аналіз мало цікавить автора, він робить спробу прослідкувати генезу як геометричного так і рослинного орнаменту писанок. У тому ж 1891 році був опублікований ґрунтовний опис колекції народних писанок К. Скаржинської зі вступним словом співробітника музею С. Кульжинського. Це видання містить бібліографічний огляд тогочасних публікацій із писанкарства й навіть у сучасній науці сприймається як фундаментальне джерело інформації про українську орнаментику в галузі писанкарства.

Піднесення національної самосвідомості на початку ХХ століття надало могутнього імпульсу в розвиток науки про мистецтво. З’являються фахівці, що цілком присвячують себе, свою професійну діяльність висвітленню питань, пов’язаних з українською мистецькою спадщиною. Найзначніший внесок у вивчення цього питання зробили Г. Павлуцький, К. Широцький, О. Сластіон, Є. Кузьмін, М. Біляшівський, О. Пчілка, В. Модзалевський.

Ще в студентські роки розпочинає активну дослідницьку діяльність К. Широцький. Відомий учений мав надзвичайно широке коло наукових зацікавлень, але сфера народного мистецтва посідає в його науковій спадщині одне з чільних місць. Учений вбачає риси спільності в типових для писанкарства прийомах зображення орнаменту білими лініями на темному тлі та декором давньогрецьких ваз, у тенденції до монохромності. Також простежується аналогія в системі композиційного поділу писанок на поля з римськими давньохристиянськими орнаментами, у системі стилізації. Найцікавішим у статті є огляд мотивів орнаментів по групах, де К. Широцький виявляє глибоке знання термінології та вводить у науковий обіг окремі народні назви [11].

Відомий внесок у вивчення історії українського народного мистецтва відомого історика та архівіста В. Модзалевського. Його дослідження щодо становлення та розвитку осередків гутного скла та виробів із металу заслуговують на увагу сучасних фахівців. Можна згадати також його нарис “Основні риси українського мистецтва”, що став одним із перших популярних оглядів загального розвитку вітчизняного образотворчого мистецтва. Значна частина праць присвячена характеристиці українського килимарства, вишивки, скла й кераміки, тканин та металевих виробів. Свій аналіз автор супроводжує міркуванням, яке є актуальним для сьогоденного розвитку нашого дизайну. “Треба зауважити, що мистецтво, переходячи в промисловість, стає важливим економічним чинником, тому можливі перспективи розвитку того й іншого, тісно зв’язані між собою. Ми гадаємо, що багатство й оригінальність української народної творчості, що виявилися в широко відомих вишивках, килимах, склі, різьбярстві та ін., мають усі шанси на успіх не тільки на нашому, але й на міжнародному ринку, за умов, звичайно, щоб справа була правильно поставлена” [7].

Аналіз наукових праць показує, що нині накопичено значний теоретичний матеріал, який дозволяє розробляти й впроваджувати різні технології для розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців у галузі образотворчого мистецтва засобами науково-дослідної роботи. Однак недостатньо вивченими залишаються питання про критерії й компоненти розвитку творчого потенціалу особистості студента. Науково-дослідна робота студентів — це система навчально-творчої діяльності молоді, яка включає всі елементи навчальної та наукової творчості, відповідно до змісту фахової підготовки високо кваліфікованих спеціалістів. Її метою є поглиблення та зміцнення знань студентської молоді з теорії, методики та методології наукових досліджень; заглиблення в зміст професійної підготовки спеціалістів; прищеплення їм зацікавленості до творчості; розвиток вмінь й навичок самостійно вирішувати завдання науково-виробничого характеру; підготовка майбутніх фахівців мистецької сфери до самостійної науково-дослідної діяльності. Для майбутніх учителів образотворчого мистецтва науково-дослідна робота завжди має творчий характер, націлений на пошук, вивчення й пояснення фактів та явищ дійсності з метою набуття й систематизації нових знань про них. Вона сприяє збудженню інтелектуально-пізнавальних мотивів у зв'язку з пошуковим характером дослідження, радістю відкриття нового, задоволення від індивідуально-самостійного характеру роботи [10].

Провідними функціями навчально-дослідницької діяльності майбутніх учителів образотворчого мистецтва з питань вивчення етнодизайну, зокрема: традицій, символіки, мотивів, технологічних особливостей народних витворів і їх використання в сучасному мистецтві — є такі:

- творчий характер засвоєння знань;
- активізація мисленнєвої діяльності;
- розвиток інтелектуально-пізнавальних мотивів навчання.

Навчально-дослідницька діяльність студентів може бути представлена такими етапами:

- мотивація навчально-дослідницької діяльності;
- моделювання науково-творчих процесів;
- поетапність пошукової діяльності;
- результативність навчально-дослідницької діяльності [10].

Ірина П'ятницька-Позднякова у своєму дослідженні «Організація навчально-дослідницької діяльності студентів у вищій школі» стверджує те, що

проблема актуалізації професійно-значущих знань має чи не визначальну роль у навчально-дослідницькій діяльності студента. Науковець поділяє їх на рівні, зокрема: *низький*, що вказує на певні труднощі у відтворенні студентами накопичених знань, допущення значних помилок у викладанні навчального матеріалу, його недостатній обсяг і незначний зв'язок із суміжними дисциплінами; *середній*, що вказує на неповний обсяг відтвореного матеріалу студентом, ситуативне встановлення міжпредметних зв'язків; *високий*, що відображає високий рівень засвоєних знань, відсутність помилок, наявність міжпредметних зв'язків, бачення перспектив розвитку явища в контексті навчального процесу.

На нашу думку, навчально-дослідницький процес вивчення особливостей етнодизайну відбувається активно в тих випадках, коли він пов'язаний із вирішенням проблемних завдань, ситуацій, що спрямовують пізнавальну діяльність студентів. Особливо це стосується дослідження стародавніх орнаментів і мотивів, забутих технологій народного мистецтва, а також дослідження матеріалів, з яких створені мистецькі витвори в різних регіонах України. Дослідження цієї проблематики має мотиваційну основу та скеровує пізнавальний процес майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Значну увагу слід приділити виявленню конкретних причин зацікавленості та мотивів у їх вивченні. Суттєвими в цьому процесі є орієнтація на цілі навчання, набуття навичок та вмінь для подальшої самореалізації, уміння не лише застосовувати в подальшій професійній діяльності, а й із метою подальшого інтелектуального росту, у разі чого розумова діяльність набуває чіткого спрямування, сконцентрованості, від чого залежить результат.

Важливим у навчально-дослідницькому процесі є художнє та естетичне сприйняття творів народного мистецтва, уміння вибрати найцінніші якості в композиції досліджуваного елемента, а також встановлення асоціативного зв'язку з раніше засвоєним матеріалом.

У здійсненому дослідженні актуалізація професійно значущих знань розглядається як процес переведення з потенційного стану в актуальну дію вже набутих знань (лінгвістичних, психолого-педагогічних, методичних), їх відтворення та перенесення в нові ситуації використання з метою встановлення зв'язку з навчальним матеріалом, що підлягає засвоєнню.

Роль навчально-дослідницької діяльності у забезпеченні високого рівня актуалізації професійно значущих знань вбачається в таких аспектах: навчально-дослідницька діяльність слугує засобом формування стрижневих організаційно-орієнтованих, конструктивно-прикладних, рефлексивно-аксіологічних дослідницьких умінь, сприяє створенню внутрішньої мотивації, відзначається спроможністю забезпечувати в якості змісту навчання професійно орієнтований навчальний матеріал, дозволяє мобільно діагностувати якість актуалізації. Отже, навчально-дослідницька діяльність безпосередньо впливає кожним із своїх компонентів (процесуальним, мотиваційним, змістовним, результативним) на характер актуалізації [5].

До провідних засобів навчально-дослідницької роботи майбутніх фахівців образотворчого мистецтва в педагогічному університеті відносимо: відбір професійно орієнтованого змісту навчального матеріалу, що виноситься на самостійне опрацювання, створення ситуацій реальної професійної діяльності, використання сучасних технологій та активних методів організації, а також здійснення самостійної пізнавальної діяльності, розширення спектра самостійних робіт студентів.

Великого значення набувають частково-пошукові самостійні роботи, але найвищого рівня пізнавальної самостійності можна досягти під час виконання дослідницьких самостійних робіт, коли студенти повинні вміти здійснювати перенос відомих знань і способів діяльності в новій ситуації, самостійно визначати цілі, предмет своєї діяльності, розробляти план розв'язання пізнавального завдання [6].

У процесі навчально-дослідницької роботи студентської молоді передусім необхідно сформулювати опорні знання, розвинути їхнє мислення, навчити оцінювати нові факти, ідеї та явища у світі етнодизайну, підготувати їх до сприйняття, осмислення й використання набутих знань.

Отже, при проведенні науково-дослідної роботи з вивчення основ етнодизайну, крім суто теоретичних і практичних, вирішуються такі завдання, як уміння приймати власні рішення, орієнтуватися в інформаційному просторі, нестандартно вирішувати складні наукові завдання, що дозволить від опанування окремих наукових категорій зробити крок до майбутніх відкриттів, до нових методик та систем, до кардинально нових технологій навчання.

Література

1. Актуалізація знань студентів засобами навчально-дослідницької діяльності: Навчальний посібник. - Одеса: Принт-Майстер, 1998. - 104 с.
2. Активізація навчально-дослідницької діяльності майбутніх учителів іноземної мови у процесі вузівського навчання: Методичні рекомендації. - Ізмаїл, 1995. - 64 с.
3. Дослідницька діяльність майбутнього вчителя: своєрідність, шляхи вдосконалення // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Система неперервної освіти: здобутки, пошуки, проблеми". У 6-ти кн. кн.3. Шляхи забезпечення наступності в системі: сімейне, дошкільне виховання - середня загальна, професійно-технічна та вища освіта. - Чернівці, 1996. - С. 274 - 276.
4. Князян М.О. Навчально-дослідницька діяльність студентів як засіб актуалізації професійно значущих знань (на базі вивчення іноземних мов). - Рукопис.
5. Малихін О. В. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів : теоретико-методологічний аспект : монографія / Олександр Володимирович Малихін. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2009. – 307 с.

6. Модзалевський В. Основні риси українського мистецтва.- Чернівці, 1918.- С. 17.
7. Навчально-дослідницька діяльність як засіб розвитку творчих здібностей майбутніх учителів // Освітнянин. - 1998. - №2. - С. 41 - 42.
8. Навчально-дослідницька діяльність як засіб духовно-творчого розвитку молоді // Педагогічні науки: Зб.наук.праць. - Вип.2. - Херсон: Освіта, 1998. - С. 89 - 92.
9. Отич О. М. Екологічна естетика в контексті аксіологічного та міждисциплінарного підходів в освіті / О.М. Отич. // IX Міжнародні педагогічно-мистецькі читання пам'яті професора О.П. Рудницької. – Вип. 3 (7). – Чернівці. Зелена Буковина. – 2011. – С. 40.
10. П'ятницька-Позднякова І. С. Організація навчально-дослідницької діяльності студентів у вищій школі. Дисерт. на здобут. наук. ступ. кандид. пед. наук за спец. 13.00.01 – теор. та істор. пед. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К.Д.Ушинського. – Одеса.–1998.
11. Удріс І.М. Вивчення вітчизняного етнодизайну українськими мистецтвознавцями початку ХХ ст. / І.М. Удріс. – Криворіг. –2000. – 35 с.

УДК 378.016. 6.001. 85:78

Козій О.М.

ФОРМУВАННЯ ОБРАЗНО-ІНТОНАЦІЙНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-МУЗИКАНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ У РАКУРСІ СТАНОВЛЕННЯ ЇХ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

В статье рассматриваются различные виды художественного мышления с позиции становления творческой личности студентов-музыкантов педагогических колледжей. Обосновываются возможности формирования образных интонационных навыков и умений в процессе изучения дирижерско-хоровых дисциплин

Ключевые слова: *студенты-музыканты, творческая личность, образно-интонационное мышление, дирижерско-хоровые дисциплины.*

The article discusses the various types of artistic thinking from the perspective of becoming a creative personality music students of teacher training colleges. The possibility of forming shaped intonation skills in the study of conducting and choral disciplines

Keywords: *students, musicians, creative personality, figurative thinking intonation, conducting and choral discipline.*

Сучасний етап підготовки студентів-музикантів педагогічних коледжів виділяється своєрідністю і складністю в системі вищої педагогічної освіти. Це пояснюється тим, що це **молодь підліткового та юнацького віку (14-16 років)**, яка вступила до навчальних закладів і має достатньо розрізнений рівень базової освіти (від відсутності будь-якої початкової музичної освіти до школи мистецтв, музичної студії, музичного гуртка).

Труднощі опанування потужного фахового комплексу, який повинен відповідати європейським вимогам, пов'язані з психофізичними особливостями розвитку особистості підліткового та юнацького віку (загальновідома класифікація 12-18 років), оскільки в цей період у її організмі відбуваються значні анатомо-фізіологічні й нервово-психічні зміни, які впливають на всю життєдіяльність. Організм дитини перетворюється на дорослого, внаслідок чого в голосовому апараті відбуваються дуже складні процеси – мутація (від лат. mutation – зміна) – зміна голосу в період статевого дозрівання. Динаміка протікання мутаційного періоду залежить від багатьох причин (загального фізичного розвитку організму, фізіологічних особливостей психонервової та ендокринної системи, кліматичних умов тощо.). Зміна голосу пов'язана зі швидким ростом гортані паралельно з активним ростом всього організму. Сама суть мутації полягає в тому, що м'язи гортані розвиваються нерівномірно, порушується пропорційність зросту між загальним зростанням підлітка і голосовими зв'язками, тому у хлопчиків зривається голос, а у дівчаток змінюється тембр,